

HACIA PIPOL 7 ¡VÍCTIMA! Ressenya de la primera sessió preparatòria

Per Iolanda Ferreres i Sebastià, sòcia de la Seu de Barcelona de la CdC-ELP

El passat dia 27 de gener va tenir lloc, a la seu de Barcelona de la Comunitat de Catalunya-ELP, la primera sessió preparatòria del III Congrés de l'EuroFederació de Psicoanàlisi (EFP).

Emilio Faire, com a director de la CdC-ELP, en fa la presentació. Serà la propera trobada **PIPOL 7**, (Programa Internacional de Psicoanàlisi d'Orientació Lacaniana), que es celebrarà a Brussel·les, els dies 4 i 5 de juliol de 2015, amb el títol de "Victime!".

Des de PIPOL I: Existeix la salut mental?, fins a PIPOL 7: ¡Víctima!, s'ha anat actualitzant l'instrument que ens permet prosseguir la nostra pràctica d'acord amb el moment de la realitat europea en la que la desenvolupem. Actualment la EFP té voluntat de fer-se més present en les instàncies polítiques europees. PIPOL ofereix sempre l'oportunitat de testar la dimensió clínica, política, i epistèmica de la pràctica analítica, i permet una obertura cap a lo múltiple a través de la pluralitat d'enunciacions singulars.

La Comissió, està composta per Montserrat Puig (responsable), Graciela Esebbag, José Ramón Ubieto, i Emilio Faire.

Montserrat Puig comença posant sobre la taula algunes reflexions i preguntes en relació el significat que dona nom al Congrés. Fa notar el signe d'exclamació/admiració que l'acompanya: 'Victime!' plantejant que caldrà, també, llegir-lo pel que pugui fer ressonar.

En la definició de 'Víctima', la primera accepció que trobem té a veure amb el sacrifici d'un animal ofert als Déus. Posteriorment es designarà com a la persona que pateix un mal en mans d'altre, per causa de l'altre. Caldrà veure com aquestes dos dimensions es troben presents en la clínica actual. Situa el lloc de la víctima i d'un subjecte que respon des d'aquest lloc; i també el de resistir-se a ocupar aquest lloc de víctima. Quines són les possibles enunciacions quan una víctima pren la paraula? Al menys dos llocs d'enunciació: Un és el del relat dels fets succeïts a falta de poder actuar per compensar el que ha sofert, i l'altre és el de la denúncia.

Cóm és que els subjectes contemporanis es troben fàcilment identificats per aquest significat? Què hi ha d'estructural en aquesta víctima? Una de les referències és el curs *Donc* de J.-A. Miller. Aquest diu, allí, que hi ha una afinitat estructural entre el jo i la posició, quasi la vocació, de víctima. En l'època de la idealització del domini del jo, és l'angoixa l'afecte que acompanya a la victimització. Quan l'Altre no es sosté, ni sosté el subjecte, és la relació amb el forat, amb la seva pròpia falta, amb el que el subjecte ha de veure-se-les. Podem dir que en aquesta època el significat 'víctima' va bé com a lloc del subjecte, per la seva continuïtat amb l'angoixa. El significat 'víctima' en el lloc del forat

del trauma que dóna consistència a l'Altre, donant resposta i obturant la pregunta pel "che vuoi?" que desplegaria la possibilitat de tot un camp de significacions davant el trauma.

Graciela Esebbag abordarà el tema a partir d'una vinyeta clínica que emmarca en un recorregut més des de la vessant social. A través de l'exposició d'un cas repren la pregunta de com passar del concepte de trauma, a la idea de víctima, de traumatitzat a víctima. Quin paper va jugar el significant "víctima d'abusos" per aquell subjecte? Com cada subjecte fa ús dels significants de la seva època i la seva cultura per a poder-se separar del gaudi desregulat de l'Altre? La identificació amb la víctima sempre implica una alienació, una desresponsabilització? No pot ser una via de subjectivació del trauma? Quin efecte subjectiu té la impunitat? Sabem que l'absència de reconeixement pot provocar ferides tant greus com el trauma. Caroline Eliacheff assenyalava que molts psiquiatres anglosaxons, a partir de la segona guerra mundial, comencen a estudiar els combatents que tornen de la guerra i es comença a parlar amb els traumatitzats. La idea del moment era que la natura de l'aconteixement que traumatitza compta menys que allò que la provoca; és a dir que els símptomes indiquen que va haver traumatisme però no diuen què va passar. Però, sobre el que realment s'avoca la investigació és sobre l'experiència en els camps de concentració. És a través d'aquests estudis que es descriu la *síndrome del supervivent*, la qual explica que a la neurosi traumàtica se li pot afegir la culpabilitat per haver sobreviscut.

José Ramón Ubieto pren el punt de lo singular de la víctima oposat a la universalització del concepte. Miller en el curs *Donc* parla de l'afinitat estructural entre la condició de víctima i el jo, de la llei de la victimització inevitable del jo. En la nostra clínica es tractaria d'apuntar a lo singular de la víctima més que a allò que la col·lectivitza. Distanciar-nos de "l'atrincheramiento", terme d'É. Laurent, que redueix el subjecte a una categoria social: "víctima de...". Il·lustra com subjectes que parlen des d'aquesta posició de víctima ens mostren com allò singular té un paper fonamental en la gènesi de la condició de víctima, i també com ressort d'un possible tractament. Ens ensenyen que l'objectiu bàsic de l'assetjament seria l'atemptat contra la singularitat copejant en els seus signes estranys el gaudi diferent que resulta intolerable per la pròpia forma de fer. La hipòtesi de la investigació sobre la que treballa s'orienta en relació a si l'assetjament no seria com sostreure allò singular de cada ser parlant. Per què els testimonis col·laboren de forma silenciosa? És, d'aquesta manera, una forma de no ser ells mateixos inclosos en el món de les víctimes? L'assetjament es sol veure en forma d'humiliacions i d'aniquilació psicològica i no tant en forma de cops o agressions. Per tant, apunta més a la qüestió del ser. Fins quin punt l'assetjament actual no seria una resposta al declivi del pare que dóna pas a una lògica horitzontal. A més, hi ha un sentiment d'impunitat relacionat, com a hipòtesi, amb un cert buit educatiu. Víctima és avui un significant amo que nombra el ser del subjecte i que té un ús múltiple. Com a psicoanalistes hem de dir que no desconeixem el sofriment que impliquen els fenòmens de violència però, també, que la nostra orientació per lo Real implica pensar el ser parlant com responsable, i que la condició de víctima no eludeix en cap cas la responsabilitat de respondre dels fets i d'allò dit. La condició de víctima és sempre singular per a cada subjecte.

Emilio Faire, sota el nom: "¿Víctima de quién?" fa la seva exposició presentant una vinyeta clínica que mostra les possibles fuites entre la posició de víctima i la de botxí, amb una frontera no tant clara. Era en una presentació de malalts que el subjecte testimoniava el seu compromís amb el que diu. Es tracta d'un subjecte psicòtic que ensenyava un cert aixafament de l'aparent relació víctima-botxí feta sobre la suposada simetria Sade-Masoch, entesa com una suposada complementarietat.

Després de les quatre presentacions, ja en el temps de debat amb la sala, es va poder veure bé que es començava a donar forma al nostre recorregut cap a **PIPOL 7**: pluralitat d'enunciacions tocades per les diferents experiències.

Es van reprendre diverses idees i plantejaments als quals se'ls va anar donant algunes voltes més. Agafar el significat 'Víctima!' amb l'exclamació que l'acompanya feia pensar en que el signe de puntuació es dirigia a alguna cosa de la condició a la que està exposat el ser humà i que és la del desamparament original, apareixent en aquest punt la víctima i el botxí, posició i defensa. Com el gaudi de l'Altre remet al gaudi propi insuportable? Què s'ataca en l'Altre que és d'un mateix? La reversió entre la posició de botxí i la de víctima té a veure amb el real que es posa en joc, i la resposta del Subjecte és cada vegada des de la singularitat i la subjectivitat. El silenci de les víctimes es pot entendre precisament en que, per exemple en l'assetjament, s'apunta a lo íntim i singular de la posició de gaudi posant-se en joc la culpa. Hi ha texts d'una línia sociològica (Bauman, Zimbardo, Milgram...) que expliquen experiments demostrant lo reversible del lloc de la víctima i el de botxí, i que fins i tot ambdós poden identificar-se en les dues posicions.

En relació a l'ús dels experiments, una altra aportació interessant que es fa al respecte és la d'anar una mica més enllà i, com deia Lacan, posar en qüestió la pròpia posició de gaudi de l'experimentador.

A la *web* de la CdC hi ha tant el programa desenvolupat d'aquest nou espai, així com una bibliografia, diversa i heterogènea, i que s'anirà ampliant amb les aportacions que vagin arribant. [□](#)